HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

סוכה

(א) א שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר ושאינה ב גבוהה עשרה טפחים ג ושאין לה (ב)(שלשה) דפנות ד ושחמתה (ג)מרובה מצלתה פסולה: **גמ'** תנן התם (ד) ה מבוי שהוא גבוה (ה)מעשרים אמה ימעט רבי יהודה אומר אינו צריך מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה ומאי שנא גבי מבוי דתני תקנתא סוכה דאורייתא תני פסולה מבוי דרבנן תני תקנתא ואיבעית אימא בדאורייתא נמי תני תקנתא מיהו סוכה (ו)(דנפישי מילתה) פסיק ותני פסולה מבוי דלא נפיש מיליה תני תקנתא מנה"מ (ז)אמר רבה דאמר קרא [1] למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה משום דלא שלטא בה עינא רבי זירא אמר מהכא [2] וסוכה תהיה לצל יומם מחורב עד עשרים אמה אדם יושב בצל סוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות א"ל אביי אלא מעתה העושה סוכתו בעשתרות קרנים הכי נמי דלא הוי סוכה א"ל התם דל עשתרות קרנים איכא צל סוכה הכא דל דפנות ליכא צל סוכה ורבא אמר מהכא [3] בסוכות תשבו שבעת ימים ו אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי עד עשרים אמה אדם עושה דירתו דירת עראי למעלה מעשרים אמה אין אדם עושה דירתו דירת עראי אלא דירת קבע א"ל אביי אלא מעתה עשה מחיצות של ברזל וסיכך על גבן הכי נמי דלא הוי סוכה א"ל הכי קאמינא לך עד כ' אמה דאדם עושה דירתו דירת עראי כי עביד ליה דירת קבע נמי נפיק למעלה מכ' אמה דאדם עושה דירתו דירת קבע כי עביד ליה דירת עראי נמי לא נפיק

כולהו

סוכה. ורבי יהודה מכשיר. בגמרא(ח) מפרש פלוגתייהו: **ושאינה גבוהה עשרה.** בגמרא(ט) מפרש טעמא: **שלש דפנות.** נמי בגמרא(י) יליף להו: **ושחמתה מרובה מצלתה.** המועט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו ועל שם הסכך קרויה סוכה: **גמ' מבוי שהוא גבוה.** מבוי שהוא סתום משלש צדדין וראשו פתוח לרשות הרבים וחצירות פתוחות לו ויוצאות ובאות לרשות הרבים הרי הוא רשות היחיד לבני חצירות ואסרו חכמים להוציא מרשותו לרשות חבירו בלא עירוב שהחצירות כל אחת רשות לעצמה והמבוי רשות לכולן והצריכו בו שיתוף להשתתף כל החצירות בפת או ביין ולהניח השיתוף באחת מן החצירות. ולפי שאין לו מחיצה רביעית וקרוב הוא להיות דומה לרשות הרבים הצריכו היכר בראשו הפתוח לרשות הרבים או לחי זקוף או קורה מכותל לכותל ואם גבוהה הקורה מעשרים אמה: **ימעט.** ישפיל: **אינו צריך.** והתם מפרש טעמא: **סוכה מדאורייתא.** דעשרים אמה דילה ילפינן מדאורייתא וקודם שנשנית המשנה נאמרה שיעורה מסיני: **תני פסולה.** שייך למיתני בה לשון פסול כלומר לא נעשית כתורה וכהלכה: **מבוי.** דכוליה מדרבנן דמדאורייתא סגי ליה בשלש מחיצות ואינו צריך לקורה זו אלא מדרבנן: **תני תקנתא.** דלא שייך למתני בה לשון פסול דמאן פסלה קודם שנשנית משנה זו הרי היא תחלת הוראתו ומצותו: **ואיבעית אימא בדאורייתא נמי.** שייך למימר תקנתא: **סוכה דנפישי מילתה.** ואין דומין תקנותיהן זו לזו וצריך לשנות הלשון לכל תקנה ותקנה כגון בגבוהה ימעט וכשאינה גבוהה יגביה ושאין לה שלש דפנות יעשה לה ושחמתה מרובה יוסיף סכך הלכך פסיק ותני פסולה דמצי למיכללינהו לכולהו בהך פסולה דקיימא לן (פסחים דף ג:) ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה: **מבוי לא נפיש מיליה.** באותה משנה: **למען ידעו.** עשה סוכה שישיבתה ניכרת לך דכתיב ידעו כי בסוכות הושבתי אותי לישב. הכי דריש ליה ואע"ג דאין יוצא מידי פשוטו דהיקף ענני כבוד מיהו דרשינן ליה לדרשה: **דלא שלטא בה עינא.** שאינו רואה את הסכך וסוכה היינו סכך כשמה: **וסוכה תהיה לצל.** משמע אין סכך אלא העשוי לצל: **אלא בצל דפנות.** שהצללין מגיעין זה לזה מתוך גובהן של דפנות ואין צריך סכך. ולקמן(כ) מוקי פלוגתייהו לר' זירא בשאין בה אלא ארבע על ארבע דקים להו לרבנן דבהאי שיעורא ליכא צל סכך אלא צל של דפנות: **עשתרות קרנים.** שני הרים גדולים והשפלה ביניהם ומתוך גובה ההרים אין חמה זורחת שם בשפלה: **דל דפנות ליכא צל סוכה.** שחמה באה מתחתי' נמצא שמה בטל: **שבעת ימים.** סוכה של שבעה ותו לא דהיינו עראי ודייה במחיצות קלות: **למעלה מעשרים.** צריך לעשות יסודותיה(ל) ומחיצותיה קבועין שלא תפול: **עד עשרים אמה דאדם עושה כו'.** שפיר דמי דודאי יש בכלל קבע עראי והרי עשה כתורה ועל כרחך לא הקפידה תורה על הערא אלא לשם שיעור לתת לך שיעור בגובהה שתהא יכולה לעמוד ע"י יתידות עראי:

כולהו

סוכה. מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה ומאי שנא גבי מבוי דתני תקנתא. והא דלא פריך מאי שנא גבי הדס דתני פסולה ותקנתא דתנן בפרק לולב הגזול (לקמן דף לג:) או שהיו ענביו מרובין מעליו פסול ואם מיעטן כשר דלא פריך אלא מסוכה ומבוי שדינם שוה לענין גבוה ושינה לשון משנתו ועוד דגבי הדס אצטריך למיתני תקנתא דס"ד אמינא כיון (מ)דגדולו בפסול תו לית ליה תקנתא: **דאורייתא תני פסולה.** דאי הוה תני ימעט הוה חיישינן דילמא טעי איניש לומר ימעט לכתחילה ודיעבד כשרה ודקדק בלשונו דלמא אתי לידי איסורא דאורייתא ותני פסולה אע"ג דלא הוי לישנא מעליא כמו ימעט אבל במבוי דרבנן לא חייש ותנא ימעט שהוא לישנא מעליא כדאשכחן בריש פסחים (דף ג.) שעקם הכתוב כמה אותיות שלא להוציא דבר מגונה מפיו ובקונטרס לא פירש כן אי נמי יש לומר דלשון ימעט משמע חומרא דרבנן בעלמא ופסולה משמע דאורייתא ובפרק במה מדליקין (שבת דף כב.) דאמרינן נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי אגב דתנן כסוכה נקט נמי גבי נר חנוכה פסולה א"נ אי הוה תני ימעט הוה משמע כמות שהיתה מדלקת ישפילנה וזה אינו למאן דאמר הדלקה עושה מצוה ואפי' למ"ד הנחה עושה מצוה חיישינן דהרואה אומר לצורכו הוא מדליקה כדאמרינן גבי הדליקה בפנים והניחה בחוץ: **אמר רבה אמר קרא למען ידעו כו'.** קצת קשה לישנא קמא דבריש עירובין (דף ג.) גבי מקצת סוכה בתוך עשרים דאמר רבה הסוכה פסולה הא שלטה בה עינא כיון דאין חללה עשרים ורבה גרס התם כי הכא דהא רבא פליג התם ואמר זה וזה כשר חלל סוכה תנן חלל מבוי תנן ויש לומר דהא מפרש התם טעמא משום דסוכה דיחיד קא הוי' לא קא מדכר וזימנין דמיסתקיל מלתחת עובי הסכך הנכנס לתוך עשרים וקיימא כולה למעלה מעשרים ורבינא נמי דמשני סוכה דאורייתא אחמירו בה רבנן מ"מ משמע דמדאורייתא כשרה: **כי עביד ליה דירת קבע שפיר דמי.** דאע"ג דיש לפרש קרא בדירה שאינה ראויה אלא לשבעה למעוטי קבע משמע ליה קרא דאתא לשיעורא לאורויי לך מדת גובהה כלו' בסוכה שאפשר לעשות עראי וא"ת וכיון דלא חיישינן אלא שתהא ראויה לעשותה עראי ואע"פ שעושה אותה קבע א"כ אמאי אמר (תענית דף ב.) גשמים סימן קללה בחג והלא יכול לקבוע הנסרים במסמרים שלא ירדו גשמים בסוכה ואפילו תימצי לומר דאסור משום גזרת תקרה כי היכי דאמר לקמן בפירקין (דף יד.) גבי פלוגתא דר"מ ורבי יהודה דמסככין בנסרין דאי מכשרת בהו אתי למימר מה לי לסכך בזה מה לי לישב תחת תקרת ביתי וביתו ודאי פסול מדאורייתא דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל ימות השנה מ"מ כיון דלא אסור אלא מדרבנן לא שייכא למימר שהגשמים סימן קללה וי"ל דנהי דלא חיישינן בדפנות אי עביד להו קבע מ"מ בסככה שעיקר הסוכה על שם הסכך לא מיתכשרה עד דעביד לה עראי ומה"ט נמי ניחא לרבי זירא דדריש מדכתי' וסוכה תהיה לצל הא כתי' נמי מזרם וממטר וניבעי נמי שלא ירדו גשמים לתוכה אלא ודאי משום דבעינן סככה עראי וא"כ הוה ליה קבע:

כרבי

מסורת הש"ס

א) [לקמן ז:] עירובין ב., ב) [צ"ל שלש], ג) [לקמן כב:], ד) עירובין ב., ה) [צ"ל למעלה מעשרים כו'], ו) [צ"ל דנפישין מיליה וכ"א בעירובין ב.], ז) שם ג., ח) [לקמן ז:], ט) [לקמן ד:], י) [לקמן ו:], כ) [ע"ב], ל) בס"א: יתדותיה, מ) [הך דגדולו פי' אגדו ע"ד דאיתא לקמן לז. מגדלי הושענא ובזה כוונו התוס' למאי דמסיק לקמן לג: לעולם בתר דאגדן],

◆

תורה אור השלם

1. לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג מג

2. וְסֻכָּה תִּהְיֶה לְצֵל יוֹמָם מֵחֹרֶב וּלְמַחְסֶה וּלְמִסְתּוֹר מִזֶּרֶם וּמִמָּטָר: ישעיהו ד ו

3. בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת: ויקרא כג מב

◆

מוסף רש"י

דתני תקנתא. דתני ימעט ולא תנא פסול (ערובין ב.). **סוכה דאורייתא.** דטעמא דידה דאורייתא כדאמרינן מלמען ידעו דורותיכם (שם). **תני פסולה.** הואיל וכבר מימות משה ניתנה מדה זו ובאו חכמים לפרש לך שאם לא עשה כן פסולה, שייך למיתני בה לשון פסלות ואף על גב דמהניא בה תקנתא, כל כמה דלא מתקן לה איקריא פסולה (שם). **מבוי דרבנן.** דכל עיקריה דרבנן הוא לא שייך למימר ביה לשון פסלות, שהרי כאן התחילו להראותך עסקי מבוי ותורותיו ומאי פסול שייך למימר, אכתי לא הודיעוך רבנן שיעוריה בהכי דליתני אם לא עשה כן פסול (שם). **בדאורייתא נמי תני תקנתא.** בעלמא במידי אחרינא (שם). **דנפישי מילתה.** דקתני ושאין לה שלש דפנות ושאינה גבוהה עשרה ושחמתה מרובה מצילתה (שם). **פסיק ותני פסולה.** דהשתא מצי כייל ותני להו כולהו כחדא, דאי הוה תני תקנתא לא הוי מצי לערבינהו ולמתנינהו, דבשאין לה שלש דפנות בעי למיתני יעשה לה דופן, ובשאינה גבוהה בעי למיתני יגביה, ובשחמתה מרובה מצילתה יוסיף על הסכך. ואמר מר (פסחים ג.) לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (ערובין ב.). **דל.** הסר (לקמן נו.).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה א סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרלג סעיף א:

ב ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

ג ג מיי' שם הלכה ב סמג שם טוש"ע א"ח סימן תרל סעיף ב:

ד ד מיי' שם פ"ה הלכה יט וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תרלא סעיף א:

ה ה מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה יד סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו:

ו ו מיי' פ"ו מהל' סוכה הלכה ה סמג עשין מג טו"ע א"ח סימן תרלט סעיף א:

◆

רבינו חננאל

סוכה שהיא גבוה מעשרים אמה פסולה ור' יהודה מכשיר. ותנן בעירובין מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט, מאי שנא מבוי דקתני תקנתא, כלומר ימעט זה הגובה, יוריד הקורה למטה מעשרים אמה ויתקן המבוי והוכשר. ולגבי סוכה תני פסולה, לתני נמי גבי סוכה ימעט. ושנינן סוכה שפסילותה בגובה מדאורייתא, ונפישי מילהא, תני פסולה. מבוי שהוא מדרבנן כו'. **ובאו לבאר** מנין כי הגובה פוסל בסוכה. רבה אמר מהא, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, כל סוכה שאינה ידועה דהאי סוכה דמצוה היא, אינה סוכה. ולמעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה דלא שלטא ביה עינא, לפיכך פסולה. **ור' זירא [אמר** א) מדכתיב] וסוכה תהיה לצל יומם מחורב וגו', וכת' [כי בסוכו]ת הושבתי את בני ישראל, ולמעלה מעשרי[ם אמה] אין אדם יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות. ודחי אביי אלא מעתה מקום שאין החמה זורחת כגון עשתרות קרנים, אם יעשה באותו מקום סוכה אינה סוכה משום שאין שם צל מפני חמה. ושני התם דל עשתרות קרנים המונעים החמה ונמצא צל סוכה, הכא אם תסיר הדפנות תמצא ב) כל צל הסכך במקום אחר רחוק מזה המקום שהוא תחת הסכך כי הוא מיצל. **רבא** אמר מדכתיב בסכת תשבו שבעת ימים, ז' ימים בלבד, שמע מינה דירת עראי בעינן, ולמעלה מעשרים אמה ודאי דירת קבע היא ואינה דירת עראי, לפיכך פסולה. אבל למטה מכ' אמה דמשכחת לה דעביד איניש דירת עראי אע"ג דעביד לה מעין דירת קבע כשרה.

א) כ"ז נוסף עפ"י כת"י והמוקף בסוגריים הוא ע"פ הסוגיא.

ב) נראה דמלה זו מיותרת.

SHAS MOZNAIM